

Nästan hälften av skatten är årlig rundgång

Genomsnittssvensken betalar 6,8 miljoner i skatt under sin livstid. Av detta får hon eller han tillbaka drygt fyra femtedelar vid någon tidpunkt under livet. Knappt en femtedel omfördelas till andra.

FINANSDEPARTEMENTET HAR BERÄKNAT genomsnittssvenskens årsinkomster och livsinkomster, skatter och avgifter, transfereringar och subventioner med hjälp av mikrosimuleringsmodellen SESIM. Enligt dessa beräkningar betalar en genomsnittlig individ 6,8 miljoner kr i skatt under en livstid. Beloppet avser både direkta skatter som inkomstskatt och indirekta skatter som moms.

Varje skattekrona som betalas in kan antingen gå tillbaka till den betalande individen själv i form av offentliga tjänster, bidrag och transfereringar eller omfördelas till någon annan. Omfördelningen kan ske under ett och samma år eller vid andra tidpunkter under livscykeln.

Beräkningarna tar hänsyn till merparten av de transaktioner som sker mellan enskilda hushåll och den offentliga sektorn. Företagsbeskattningar ingår således inte.

6,8 miljoner i skatt under ett liv

82 procent av de 6,8 miljoner kr som genomsnittssvensken betalar i skatt under sitt liv går tillbaka till den betalande individen själv. Redan samma år som skatten betalas kommer nästan hälften tillbaka. Det beror framför allt på att många transfereringar, som exempelvis pensioner och sjukpenning, är skattepliktiga. Skattebetalande hushåll får också fortgående del av offentliga subventioner, som exempelvis barnomsorg, utbildning och äldreomsorg. Den del av skatten som kommer tillbaka

samma år kallas för *årlig rundgång* och utgör 45 procent av livstidsskatten.

Ytterligare 38 procent kommer tillbaka till individen vid någon annan tidpunkt under livscykeln. Detta kallas *periodisering* och består till största delen av pensionsutbetalningar. Återstående 18 procent är *genuin omfördelning*, det vill säga omfördelas till andra individer. Det innebär att av de transfereringar och subventioner som en genomsnittsindivid får under livet har hon eller han själv finansierat drygt åtta av tio kr vid någon tidpunkt.

Summan av vad individen betalat in till den offentliga sektorn minus summan av vad hon eller han har fått kallas livsnetto. Vissa har fått mer av den offentliga sektorn än de har betalt in och har således

▲ Under en livstid omfördelas 1 miljon kronor från genomsnittsmannen till genomsnittskvinnan via den offentliga sektorn.

Drygt 80 procent går tillbaka

Omfördelningskomponenternas storlek för en genomsnittsindivid

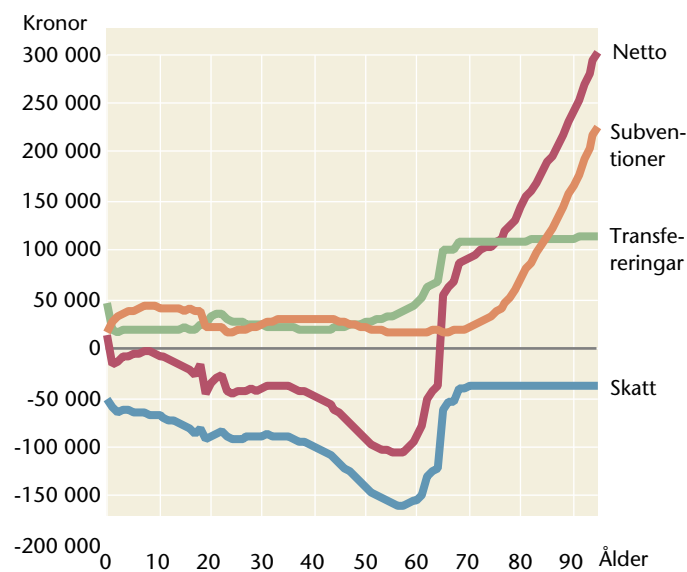
Komponent	Belopp (tkr)	Andel (%)
Genuin omfördelning	1 194	18
Årlig rundgång	3 024	45
Periodisering	2 540	38
Totalt	6 758	100

Källa: SESIM.

▲ Av de 6,8 miljoner som genomsnittsindividen betalar i direkta och indirekta skatter kommer 45 procent tillbaka samma år som skatten betalas och 38 procent kommer tillbaka vid någon annan tidpunkt under livscykeln. Resterande 18 procent omfördelas till andra individer.

Betydande omfördelning över livscykeln

Genomsnittliga årliga transaktioner. Kronor

Källa: SESIM.

▲ Ungefär två tredjedelar av alla transaktioner går till personer över 60 år. Beräkningarna är gjorda på hushållsnivå. Det innebär att barn och vuxna i samma hushåll delar lika på alla inkomster och utgifter. Barn får stå för en del av skattebetalningarna och vuxna får ta del av de transaktioner och subventioner som är avsedda för barnen.

ett positivt livsnetto medan andra betalt in mer än de fått tillbaka och har därmed ett negativt livsnetto.

För personer som fått tillbaka mer än de betalat in, och alltså har ett positivt livsnetto, har det överskjutande beloppet summerats. Beloppet uppgick till 18 procent av det totala skattebeloppet. Detta är den del av skatten som omfördelas till andra.

Genomsnittsmannen överför en miljon kr till genomsnittskvinnan

Vissa befolkningsgrupper har således ett positivt livsnetto gentemot den offentliga sektorn medan andra grupper har ett negativt. Kvinnors genomsnittliga livsnetto är ca en miljon kr plus medan mäns är ca en miljon kr minus. Med andra ord överförs en knapp miljon kr genom den offentliga sektorns försorg, från en genomsnittlig man till en genomsnittlig kvinna under en livstid. I summan ingår inte den omfördelning som sker inom hushållen.

Den offentliga omfördelningen är således en "bättre affär" för kvinnor än för män. Det beror på att kvinnor i genomsnitt har lägre inkomster än män och därför betalar mindre skatt. Kvinnor får

också mer transfereringar och subventioner än vad män får.

Om befolkningen istället delas in i fem grupper efter livsinkomstens storlek så får den femtedel av befolkningen som har de lägsta livsinkomsterna ett positivt livsnetto gentemot den offentliga sektorn på omkring 2,5 miljoner kr. Den femtedel som har de högsta inkomsterna får istället ett negativt livsnetto på ungefär 3,3 miljoner kr.

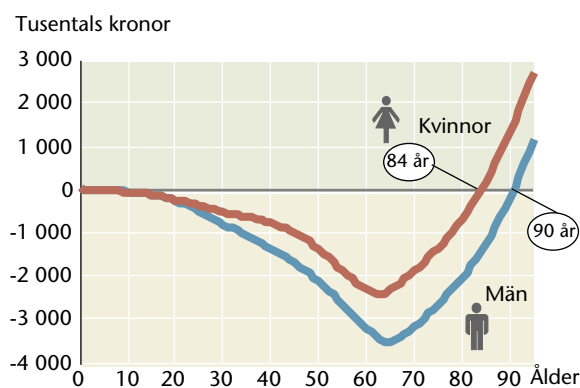
Bland dem med grundskoleutbildning blir det genomsnittliga livsnettot drygt 800 000 kr plus medan de med högskoleutbildning beräknas få ett negativt livsnetto på omkring 450 000 kr.

Omfördelningen tjäna olika syften

De olika system som bidrar till omfördelning av ekonomiska resurser har skilda motiv. Exempelvis socialbidrag, bostadsbidrag och förmögenhetsskatt har som huvudsyfte att omfördela inkomster mellan individer. Andra system syftar inte i första hand till omfördelning mellan individer. System som sjukpenning och arbetsmarknadsstöd omfördelar risk mer än något annat.

På plus efter 20 år som pensionär

Genomsnittligt summerat livsnetto per ålder och kön

Källa: SESIM.

▲ Under den första delen av livet bygger genomsnitts-individen upp ett negativt livsnetto gentemot den offentliga sektorn. Livsnettot "försämrar" snabbast i 50-årsåldern då individen betalar mycket skatt jämfört med de transfereringar och subventioner han eller hon mottar. Först vid pensioneringen vänder utvecklingen.

Anm. Beräkningarna avser födel-sekohorterna 2000–2010 och perioden 2000–2119. Alla belopp är uttryckta i 2003 års priser.

Stora delar av den offentliga konsumtionen har också andra syften än att direkt utjämna fördelningen av ekonomiska resurser. Grundskolan utjämnar till exempel i första hand framtida inkomstmöjligheter hos eleverna. Pensioner, barnbidrag och studiemedel är exempel på system vars främsta syfte är att omfördela över livscykeln.

Den stora återbetalningen kommer med pensionen

De ekonomiska transaktionerna mellan enskilda hushåll och den offentliga sektorn omfördelar betydande resurser över livscykeln. Främst sker fördelningen från de yrkesverksamma åren till pensionsåren. Beräkningarna visar att ungefär två tredjedelar av samtliga transfereringar betalas ut till individer som är 60 år eller äldre. Även subventionerna ökar relativt snabbt i de högsta åldrarna då vårdbehovet är stort. Skatterna ökar i de förvärvsaktiva åldrarna i ungefär samma takt som inkomsterna. Efter pensioneringen är skatteuttaget lägre, dels för att inkomsterna sjunker men också på grund av att sociala avgifter inte längre betalas.

Kvinnor på plus vid 84 års ålder män vid 90 år

Den genomsnittliga individens årliga netto gentemot den offentliga sektorn är negativt fram till pensioneringen, individen bygger alltså upp en latent "fordran" mot den offentliga sektorn. Därefter gör den sammantagna effekten av de minskade skatterna och de ökande transfereringarna att det årliga nettot genast blir positivt.

Vid vilken ålder uppnår då den genomsnittliga individen ett permanent positivt netto gentemot den offentliga sektorn? Annorlunda uttryckt; hur gammal måste man bli för att gå med vinst mot den offentliga sektorn? Svaret är 84 år om man är kvinna och 90 år om man är man.

En konsekvens av åldersmönstret är att det är mer sannolikt att en individ som lever till hög ålder är nettobidragstagare, dvs. har ett positivt livsnetto gentemot den offentliga sektorn, jämfört med en individ som dör tidigt. På så sätt åstadkoms en omfördelning från kortlivade till långlivade individer. Effekten minskas dock av att de med lång förväntad livslängd i genomsnitt har högre inkomster och därigenom betalar in mer till den offentliga sektorn. ●

▲ Vid 90 års ålder hamnar livsnettot på plus för genomsnittsmannen och vid 84 års ålder för genomsnittskvinnan.

Livsinkomsten jämnare fördelad än årsinkomsten

Fördelningsmått för årsinkomster respektive livsinkomster Gini-koefficienten

Inkomstslag	Års- inkomst	Livs- inkomst
Förvävs- och kapitalinkomst	0,49	0,20
Justerad disponibel inkomst dvs. inkomsten efter direkta skatter och transfereringar samt justerad efter antalet medlemmar i hushållet	0,22	0,10
- Indirekt skatter	0,22	0,10
+ Offentlig konsumtion	0,19	0,09

Källa: SESIM.

▲ Gini-koefficienten anger hur stor del av inkomsterna som måste omfördelas för att inkomstfördelningen ska bli helt jämn. Gini-koefficienten för förvävs- och kapitalinkomsten är 0,49. Det betyder att 49 procent av inkomstsumman måste omfördelas om fördelningen ska bli helt jämn.

När vi istället mäter livsinkomst sjunker andelen som måste omfördelas för att nå helt jämn fördelning till 20 procent. Med andra ord är årsinkomsterna 2,5 gånger så ojämnt fördelade som livsinkomsterna. Om man tar hänsyn till antal hushållsmedlemmar, direkta och indirekta skatter samt transfereringen offentlig konsumtion är inkomsterna betydligt jämnare fördelade. Andelarna som måste omfördelas för att man ska nå en helt jämn inkomstfördelning är då 19 respektive 9 procent. Också nu är årsinkomsterna mer än dubbelt så ojämnt fördelade som livsinkomsterna men på en betydligt lägre nivå.

Disponibel årsinkomst används ofta som en indikator på levnadsstandard. Men det är inte oproblematiskt att likställa årsinkomst med levnadsstandard. För det första täcker årsinkomsten inte alla nyttigheter som hushållen får. Offentligt finansierade varor och tjänster, som förekommer i stor omfattning, räknas inte in i den disponibla årsinkomsten. För det andra säger inte inkomsten under ett enstaka år så mycket om levnadsstandarden. Längre mätperioder fångar bättre den materiella levnadsnivån. Ju längre mätperiod som används desto jämnare blir inkomstfördelningen. Hur mycket jämnare den blir beror på graden av inkomströrlighet, dvs. i vilken omfattning individer rör sig mellan olika inkomstnivåer genom åren. Ju högre rörlighet desto större blir utjämningen. Rörligheten beror dels på tillfälliga inkomstvariationer som kan orsakas av exempelvis perioder av arbetslöshet eller förändringar i familjesituationen, dels på att individerna under livscykelns befinner sig i olika faser av karriären. Den sistnämnda orsaken är den viktiga. Tidigt i livet, under studieåren eller de första åren i arbetslivet, har de flesta en lägre inkomst än de kommer att ha senare i livet. När man sedan går i pension blir inkomsten oftast lägre igen.

Lästips

Fördelning ur ett livscykelerspektiv,
Bilaga 9 till långtidsutredningen,
SOU 2003:110.

Att mäta inkomstfördelning,
Hans Heggemann och Kjell Jansson,
Välfärd 2004:4, SCB.

Thomas Pettersson

Tomas Pettersson

Thomas Pettersson är kansliråd på
Finansdepartementet,
tfn: 08-405 10 82

e-post: thomas.pettersson@
finance.ministry.se

Tomas Pettersson arbetar med modell-
utveckling på Försäkringskassans huvud-
kontor,
tfn: 08-786 95 26
e-post: tomas.pettersson@
forsakringskassan.se

SIMULERINGSMODELLEN SESIM

Samtliga resultat är hämtade från den dynamiska mikrosimuleringsmodellen SESIM. Den beräknar ekonomiska transaktioner mellan hushållssektorn, dvs. de enskilda medborgarna, och den offentliga sektorn. Modellen utgår från ett tvärsnitt av befolkningen år 1999 och skapar med hjälp av statistiska modeller års- och livsinkomster. Regler för skatter och transfereringar är uppdaterade till och med år 2003, därefter antas att reglerna förblir oförändrade. Samtliga analyser avser födelsekohorterna 2000 till 2010. Alla belopp är angivna i 2003 års priser. Beräkningarna grundar sig på SCB:s befolkningsprognos för år 2002 (Sveriges framtida befolkning 2002–2050). Beskrivning av modellen samt dokumentation finns tillgänglig på www.sesim.org.

Omfördelningskomponenter

Genom att beräkna de olika posternas storlek kan skattemedlen delas in i tre omfördelningskomponenter. Medel som går tillbaka till individen själv kallas *intrapersonell omfördelning* och kan ske under ett och samma år eller över hela livscykeln. Den intrapersonella omfördelning som uppkommer under ett och samma år, exempelvis genom skattepliktiga transfereringar, benämns *rundgång* medan omfördelning över livscykeln benämns *periodisering*. Omfördelning mellan olika individer kallas *interpersonell omfördelning* eller *genuin omfördelning*.

Beräkning

Fördelningskomponenterna är beräknade separat för varje enskild födelsekohort (personer födda ett och samma år). Det innebär att summan av alla skatter och avgifter individerna i en födelsekohort betalar in under sina liv justeras så att de exakt motsvarar de transfereringar och subventioner de beräknas få under livet. Därmed förekommer inga överföringar mellan olika födelsekohorter och modellen tillåter inte heller över- eller underskott i statsfinanserna.

Individens livsnetto (N) gentemot den offentliga sektorn är transfereringar och subventioner (T) minus skatter och avgifter (S). Omfördelningen mellan individer, den interpersonella omfördelningen (INTER), är summan av alla positiva livsnetton (N+). Denna är lika stor

som summan av alla negativa livsnetton (N-) eftersom kohortens sammanlagda livsnetto skall vara noll, dvs. kohorten finansierar sig själv. Omfördelningen av individens egna inkomster, den intrapersonella omfördelningen, sker dels över ett och samma år (INTRAår) och dels över hela livscykeln (INTRALiv). Den årliga beräkning (INTRAår) som ett minimum av erlagda skatter och avgifter eller erhållna transfereringar och subventioner min(S, T). Omfördelningen över livscykeln (INTRALiv) beräknas olika: Om individen har ett positivt livsnetto (N+) beräknas det som summan av skatter och avgifter (S) minus den årliga rundgången (INTRAår) för varje levnadsår. Om livsnettot är negativt (N-) så beräknas det som summan av transfereringar och subventioner (T) minus den årliga rundgången (INTRAår) för varje levnadsår.

Gini-koefficienten

Inkomstfördelningen har beräknats utifrån de skattade års- och livstidsinkomster som fås i simuleringsmodellen SESIM. Gini-koefficienten är det vanligaste måttet på ojämnheten i inkomstfördelningen och antar värdet 0 när inkomsten är lika för alla och värdet 1 vid maximal ojämnhet, dvs. när en person får alla inkomster. Ett annat sätt att beskriva måttet är att det anger den andel av inkomstsumman som måste omfördelas för att total jämnhet i fördelningen skall uppnås.

Disponibel inkomst

Beräkningarna är gjorda på individnivå med hänsyn tagen till individens hushåll. Med *disponibel inkomst* avses den sammanlagda inkomsten från arbete, kapital och transfereringar minus betald (direkt) skatt och återbetalt studiemedel. Inkomster och utgifter inom ett och samma hushåll delas lika vilket bygger på ett antagande om att alla familjemedlemmar lever på samma ekonomiska standard. Genom att också ta hänsyn till försörjningsbördan, dvs. hushållets storlek (antal personer) och sammansättning (antalet barn och vuxna), beräknas den *justerade disponibla inkomsten*. En konsekvens av att individuppgifterna utgår från hushåll och att medlemmarna antas dela lika inom hushållet är att föräldrar kommer att påföras en viss del av sina barns subventioner för exempelvis barnomsorg och utbildning medan barnen påföras en viss del av sina föräldrars skattebetalningar.